

Pasaulio lietuvių lyderiai palaiko Lenkijos lietuvius

Seimo ir Pasaulio lietuvių Bendruomenės komisija lankė Lenkijos etninių žemių lietuvius. J. Šedauskienės nuotr.

Lietuvos ir Lenkijos bei jose gyvenančių lietuvių santykių palaikymas – ypač svarbus abiem tautoms. Įgyvendinant šią misiją išskirtinį vaidmenį atlieka viena seniausių lietuvių bendruomenių – Lenkijos Lietuvių Bendruomenė.

Evelina KISLYCH-ŠOCHIENĖ

Nors LLB oficialiai įregistruota prieš 25-erius metus, lietuviška bendruomeninė veikla Lenkijoje pradėta vos atskyrus lietuvius nuo Lietuvos.

Apie bendruomenę, Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisijos vizitą Suvalkų krašte ir Lenkijos lietuvių jaunimą –

bendruomenės ateitį kalbiname bendruomenės pirmininkę Jolanta Malinauskaitę-Vektorienę (lenk. Jolanta Malinowska-Wiaktor).

Jolanta, kas sudaro Lenkijos Lietuvių Bendruomenę?

Tai etninių žemių lietuviai (Punsko, Seinų, Suvalkų kraštas), beveik 100-metį gyvenantys at-

skirti nuo Lietuvos. Pagal visuotinę Lenkijos surašymą, lietuvių tautinę mažumą sudaro 6000 gyventojų, tačiau, mūsų duomenimis, Lenkijoje gyvena apie 10 000 lietuvių. Dauguma minėtame Punsko – Seinų – Suvalkų trikampyje, tačiau negalime užmiršti, kad lietuvių gyvena ir Varšuvoje, ir Balstogėje, ir vakarinės Lenkijos

dalyje – Štetine, Vroclave, kur dauguma jų atsirado po repatriacijos.

Pagrindiniai mūsų bendruomenės tikslai – puoselėti lietuviškumą, ugdyti tautiškumą, saugoti kultūrinį ir istorinį krašto palikimą, palaikyti ryšius su Lenkijoje, Lietuvoje ir pasaulyje gyvenančiais lietuviais. Mus nuo kitų bendruomenių skiria būtent tas faktas, kad gyvename etninėse lietuvių žemėse ir turime savo krašto kultūrinę ir istorinę atmintį, kurią privalome išsaugoti. Ypač pastaruoju metu įsigalėjusi bendruomenės kaip diasporos sąvoka mums netinka. Mūsų krašto lietuviai – tai iridentai, dėl valstybių sienų pakeitimų nuo istorinės Tėvynės atskirti žmonės.

Papasakokite, kiek yra Lenkijos lietuvių bendruomenių, kokia jų veikla?

Lenkijos Lietuvių Bendruomenė (LLB) – tai organizacija, kuri po savo sparnais buria ir kitas mūsų krašto visuomenines draugijas, įstaigas. Ilgiausiai veikianti ir turbūt pati svarbiausia yra Lenkijos lietuvių draugija, kuri teikia projektus ir ieško finansavimo šaltinių tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje. Jos pagrindinė misija – švietimas, kultūra, istorinis paveldas. Draugija turi savo skyrius ir Suvalkuose, ir Varšuvoje, ir vakarinėje Lenkijos dalyje. Giliausias veiklos tradicijas turi Lenkijos lietuvių šv. Kazimiero draugija, kuri daugiausia užsiima lietuviška sielovada ir religiniu paveldu. Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugijai rūpi etninės kultūros palikimas, tautinio paveldo išsaugojimas ir įamžinimas. Jaunimo reikalais ir veikla užsiima Lenkijos Lietuvių Jaunimo Sąjunga, kuri aktyviai bendradarbiauja ir su PLJS. Nepaprastai svarbų vaidmenį atlieka Vysk. Antano Baranausko fondas, kuris lietuvių veiklas kuruoja Seinuose ir apylinkėse. Suvalkuose lietuvius suburia minėtas LLD skyrius ir „Vienybės“ klubas. Negalime pamiršti ir apie švietimo

įstaigas: Punsco savivaldybės vaikų darželį, Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinę mokyklą, Vidugurių pagrindinę mokyklą, Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklą ir vienintelį Lenkijoje lietuvišką Punsco Kovo

Lenkijos Lietuvių Bendruomenės pirmininkė J. Malinauskaitė-Vektorienė. Ašm. archyvo nuotr.

11-osios licėjų. Kultūros įstaigas turime dvi: Punsco lietuvių kultūros namus ir Seinų „Lietuvių namus“. Punsco „Aušros“ leidykloje, be visų kitų leidinių, spausdinama lietuviška spauda: „Aušra“, „Aušrelė“, „Šaltinis“, „Suvalkietis“. Portalas punkskas.pl – tai visiems pasaulyje langas į mūsų krašto aktualijas ir šiandieną. Visos šios įstaigos ar organizacijos – tai visų pirma žmonės, sąmoningi lietuviai, supran-

Tai visų pirma žmonės, sąmoningi lietuviai, suprantantys, kad tapatybės išlaikymas – pati svarbiausia užduotis.

tantys, kad tapatybės išlaikymas – pati svarbiausia užduotis.

Spalio 7 d. Seimo ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės komisija prieš pradėdama rudens posėdžių sesiją lankėsi Suvalkų krašte. Kuo, Jūsų nuomone, buvo svarbus šis vizitas?

Šis vizitas svarbus keliais aspektais. Visų pirma reikėtų padėkoti

Lietuvos Vyriausybei už skiriamą pagalbą mūsų kraštui ir dėmesį. Šįkart susilaukėme didelio dėmesio ir iš PLB. Mums labai rūpėjo pristatyti savą kraštą ir parodyti jo išskirtinumą. Kaip bebūtų, etninių žemių lietuvių problemos, uždaviniai ir iššūkiai šiek tiek kitokie nei dabartinių Europos emigrantų ar išeivijos. Mums gal ne tiek aktualus pilietybės išsaugojimo klausimas, kiek švietimo, kultūros ir istorinio paveldo išsaugojimo klausimai. Viena, kai apie tuos dalykus kalbama sėdint prie stalo, ir visai kas kita, kai gali viską savo akim pamatyti, pačiąpinti, patirti. Svarbu ir tai, kad pavyko pristatyti mūsų krašto skausmus, iššūkius ir problemas, kurias norime ir privalome spręsti, pakalbėti apie ateities darbus ir planus. PLB parodė, kad mes ne vieni, kad pasaulio lietuvių lyderiai mus palaiko.

Ar vertintumėte šį vizitą kaip dar vieną svarbų žingsnį siekiant tolimesnio, tvaresnio Lietuvos ir pasaulio lietuvių bendradarbiavimo?

Be abejo, šis vizitas – tai didžiulis žingsnis glaudesnio bendradarbiavimo tarp LLB ir PLB link. Po šiemet vykusio PLB Seimo mūsų kraštiečiai Aidis Staskevičius (etninių žemių atstovas Seimo ir PLB komisijoje) ir aš papildėme PLB komisiją sudėtis. Manau, tai irgi turės įtakos glaudesniems ryšiams. Neslėpsiu, kad mūsų siekiai kartais šiek tiek skiriasi, bet visų mūsų tikslas turbūt vienas – tapatybės ir lietuviybės puoselėjimas.

Tąkart skirtingų pasaulio lietuvių bendruomenių atstovai iš Australijos, Jungtinių Amerikos Valstijų, Kanados, Šveicarijos, Vokietijos, Danijos, Estijos ir Jungtinės Karalystės lankė Suvalkų krašto, Lenkijos lietuvius. Kaip šio vizito laukė ir jį įvertino krašto bendruomenė?

Vizito laukėme jau nuo pavasario. Mums rūpėjo pristatyti save ▶

ir savo problemas, pakalbėti apie ateities perspektyvas. Taigi vizitas buvo lauktas ir, sakyčiau, labai vykęs. Stengėmės, kad svečiai susipažintų su kuo platesniu mūsų veikėjų akiračiu ir visuomene.

Vizitas užbaigtas atkurtos Lietuvos valstybės 100-mečiui skirtu jaunimo muzikiniu spektakliu „Kol širdis vis dar plaka“ (autorius ir režisierius Arnoldas Vaznelis).

„Vienybės“ klube įvyko susitikimas su sparčiai gausėjančia Suvalkų Lietuvių Bendruomene. Ateityje čia planuojama įkurti Lietuvių kultūros centrą. Papasakokite apie tai plačiau.

Suvalkai – pats didžiausias miestas Lietuvos ir Lenkijos pasienyje. Tai ir mūsų krašto žmonių traukos centras, ypač dėl didelės darbo ar gyvenamųjų vietų pasiūlos. Nemažai atvyksta ir žmonių iš Lietuvos – jie čia mokosi aukštesniojoje mokykloje, stažuojasi darbo įstaigose. Tai sparčiai augantis ir besivystantis miestas. Suvalkuose lietuviai gyveno visada, bet pastaruoju metu, sparčiai išaugus „vietinei“ migracijai, atsirado poreikis kurti švietimo ir kultūros centrą. „Vienybės“ klubo ir LLD skyriaus patalpos per mažos, joms reikalingas remontas, nuoma irgi kainuoja. Ligi šiol labai aktyviai veikė vyresnio amžiaus žmonių ansamblis „Ančia“, teatras „Sūduvis“. Suaktyvėjus jaunimui, vidutinio amžiaus žmonių grupei Svalkuose suburti dainavimo, šokio, teatro kolektyvai. Veiklai su vaikučiais nelabai yra sąlygų, nors noras – labai didelis. Jau nekalbant apie tai, kad išaugęs jaunų šeimų skaičius didina ir gimstančių lietuvių demografinius rodiklius. Atsiranda švietimo įstaigos poreikis. Be Lietuvių švietimo ir kultūros centro Suvalkai gali tapti spartėjančių asimiliacinių procesų auka, o tai būtų pražūtinga kalbant apie lietuvybę mūsų krašte.

Vizito dalyvių gretose buvo ir jaunimo – Lietuvos, Lenkijos, Pasaulio lietuvių jaunimo sąjungų atstovai. Kaip vertinate didėjančią jaunimo aktyvumą, dalyvavimą politikos formavime, bendruomenės veiklose?

Jaunimas – tai mūsų ateitis. Jų balsas vis labiau girdimas ir, be abejo, yra nepaprastai svarbus. Juk ilgainiui kaip tik jie formuos mūsų bendruomenių veiklas. Lenkijos Lietuvių Jaunimo Sąjunga – aktyvi organizacija, palaikanti ryšius ir su PLJS, ir su mūsų krašto organizacijomis bei studentais. Mūsų krašte jaunimas labai aktyvus. Galop ir delegacijos viešnagės metu vizitas užbaigtas jaunimo muzikiniu spektakliu „Kol širdis vis dar plaka“, skirtu atkurtos Lietuvos valstybės 100-mečiui. Nepaprastai svarbu jaunimą įtraukti į bendruomenės veiklą, jos gretose auginti naują lyderių kartą. Turime būti pasirengę priimti jų

Turime būti pasirengę priimti jų pažiūras ir mąstymą, perduoti tai, ką patiems pavyko išsaugoti.

pažiūras ir mąstymą, perduoti tai, ką patiems pavyko išsaugoti. Tai procesas.

Seinų „Žiburio“ mokykloje delegacija bendravo su šios įstaigos bendruomene, susipažino su etninių žemių lietuvių pasiekimais. Kokie jie?

Pasiekimų daug. Ypač Seinuose jie tapo ryškūs atidarius lietuvių „Žiburio“ mokyklą, kuri gali pasigirti ne tik geromis darbo sąlygomis, bet ir pasiekimais. Švietimo įstaigų svarba mūsų krašte turbūt pati didžiausia. Patirtis rodo, kad tik lietuviškos, o ne šeštadieninės mokyklos garantuoja tapatybės išlaikymą. Pasiekimas yra ir faktas, kad Seinų miesto valdžios pripažįsta padariusios klaidą dėl dotacijų „Žiburio“ mokyklai, iš-

mokamos kompensacijos. Pastaruoju metu pastebime ir santykių tarp lietuvių ir lenkų pasikeitimą ir, aišku, ta gerąją prasme. Vyksta bendradarbiavimas, kartu sugebame švęsti valstybines šventes, nors daug klausimų ir problemų vis dar neišspręsti, kaip antai Berznyko kapinės ir savanorių atminimas. Seinų apskrities valdžiose nerašyta taisyklė, kad viršininko pavaduotoju yra lietuvis, nėra laužoma. Čia mūsų balsas girdimas. Labai svarbų vaidmenį tarpusavio santykio formavimo procese atlieka LR konsulas Seinuose. Turime tikrai puikų šios įstaigos vadovą Vaclavą Stankevičių. Konsulato pastangomis buvusios Seinų kunigų seminarijos patalpose atidaryta „Lietuviška menė“, pastatyta atminimo lenta vysk. Antanui Baranauskui prie senų vyskupų rūmų, kur jis gyveno ir mirė. Lieka dar daug vietų, kurias reikėtų įamžinti, bet, matyt, viskam reikia laiko. Lenkų visuomenė turi pribrešti, kad Seinijos krašto šeiminkai esame ir mes.

Seimo ir PLB komisijos posėdžiuose buvo diskutuojama apie svarbiausias etninių žemių lietuvių problemas. Kokios jos?

Problemų yra, ir tikrai nemažai. Švietimo srityje nepakanka finansavimo tautinių mažumų mokykloms, trūksta vadovėlių lietuvių kalba, galop nėra švietimo įstaigos minėtuose Suvalkuose. Lieka daug neišspręstų istorinių klausimų, istorinio ir kultūrinio paveldo įamžinimo problemų. Visus palietę globalizacijos procesai, kurie turi įtakos ir mūsų kraštui. Trūksta kultūros srities specialistų – čia pagalbos ranką tiesia Lietuva. Be lietuvybės puoselėjimo ir tautinio tapatumo formavimo, svarbus ir etninės kultūros išsaugojimas bei jos sklaida.

Komisija lankėsi ir Punske, kuriame gyvena net 90 procentų lietuvių. Delegacija bendravo su

Kovo 11-osios licėjaus, Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos mokytojais, kultūros darbuotojais bei visuomeninių organizacijų atstovais. Kokios kultūrinės organizacijos veikia Punske? Kaip čia yra puoselėjama lietuviška kultūra?

Pagrindinis lietuviškos kultūros puoselėjimo centras pačiam Punske – Punsko lietuvių kultūros namai, gyvuojantys daugiau nei 60 metų. Nors pati vietovė nėra labai didelė, bet po kultūros namų stogu pavyksta suburti per 300 saviveiklininkų – šokėjų, dainininkų, muzikantų, aktorių. Meninėje veikloje dalyvauja vaikučiai jau nuo 3 metų. Čia veikia 9 meno ansambliai: choreografinis sambūris „Jotva“, mišrus choras „Dzūkija“, kapela „Klumpė“, Klojimo teatras, šokių grupė „Vyčiai“, vaikų liaudies meno studija „Puniukai“, jaunių teatras „Kregždė“, vaikų teatras „Kregždutė“, vokalinis ansamblis „Balsynėlis“. Per metus kultūros namuose surengiama apie pusšimtį įvairiausių kultūrinių renginių – koncertų, parodų, filmų ir knygų pristatymų, spektaklių, festivalių ir t. t. Čia veikiantys ansambliai aktyviai dalyvauja krašto renginiuose, palaiko stiprius ryšius su Lietuvos meno kolektyvais, dalyvauja dainų šventėse, bendradarbiauja su kitomis lietuviškomis bendruomenėmis pasaulyje bei tautinėmis mažumomis Lenkijoje. Įstaigos direktorė Asta Pečiulienė kruopščiai organizuoja kultūros namų darbą, ieško įvairių finansavimo šaltinių, veiklos formų. Galop po šitos įstaigos sparnu yra Punsko etnografinė sodyba – skansenas – XIX a. architektūrinis paminklas, kuris vis dar atveria duris ne tik turistams bet ir kultūriniais renginiams. Pačiam Punske savo būstinę turi ir Lenkijos lietuvių etninės kultūros draugija, kuri kuruoja etnografinį muziejų „Seinoji klebonija“ bei amatų

dirbtuves „Šimtavirvis“. Ši draugija organizuoja senas tradicines šventes – Jonines, Onines, Žolinių mugę. Beje, Žolinės – pati didžiausia metų šventė, jos metu

pristatymus, dalyvauja knygų mugėse Lietuvoje.

Delegacija dėkojo lietuviams už lietuvių tautos atminties Antano Baranausko krašte ir lietuviškos

J. Šedauskienės nuotr.

rengiamos Punsko miestelio dienos. Tris–keturias dienas miestelyje šurmuliuoja tautodailininkų mugė, vyksta folkloro festivalis, įvairūs koncertai, „Duonos, medaus ir pieno šventė“ Šilainėje, Estradinių dainų šventė. Vis dar kaimuose pinami Žolinių vainikai – gyvuoja senosios

Vis dar kaimuose pinami Žolinių vainikai – gyvuoja senosios krašto tradicijos.

krašto tradicijos. Pagrindinis šventės organizatorius – Punsko valsčius. Ilgametis viršaitis Vytautas Liškauskas – lietuviškos kultūros rėmėjas ir skatintojas, taigi parama iš savivaldybės yra, ir tikrai nemaža, o tai labai svarbu. „Aušros“ leidykla organizuoja Poezijos pavasarius ir Rudens literatūrinius skaitymus, knygų

tapatybės tausojimą ir įvertino šį vizitą kaip įkrovą prieš artėjančius posėdžius. Kaip manote, ar šis vizitas padėjo komisijai išspręsti klausimus, priimti tam tikrus sprendimus?

Turiu vilties, kad šis vizitas buvo proga pažinti mūsų kraštą, mūsų problemas, mūsų pasiekimus ir lūkesčius. Tikiuosi, komisijos posėdžiuose etninių žemių lietuvių situacija tikrai aptariama ir susilauks dar didesnio dėmesio. Galop toje komisijoje etninių žemių atstovas yra mūsų kraštievis Aidis Staskevičius – buvęs LLJS pirmininkas, o dabar ir PLJS vicepirmininkas. Šiuo metu mums svarbiausi Suvalkų kultūros ir švietimo centro steigimo, švietimo finansavimo ir lietuviškų vadovėlių klausimai.

Kaip vertinate šią situaciją, artėjančią referendumą dėl pilietybės išsaugojimo? Kaip į jį žvelgia Lenkijos lietuvių bendruome- ▶

Prie A. Baranausko paminklo. J. Šedauskienės nuotr.

nės? Ar jaučiate, kad atėjo metas vienytis?

Lenkijos Lietuvių Bendruomenei pilietybės išsaugojimo klausimas nėra aktualus. Mes visi gimę turėdami Lenkijos pilietybę, tai kaip ir neturime ko išsaugoti. Mūsų padėtį reikėtų nagrinėti atskirai, išimties tvarka. Neskubame. Pilietybės klausimas svarbus mūsų jaunimui, kuris po studijų pasilieka gyventi ir dirbti Lietuvoje. Suprantame, kad pilietybė – labai svarbus ir atsakingas dalykas, apie kurį spręsti sudėtinga. Esant dabartinei politinei ir ekonominei situacijai, mums pakaktų gal ir kitų sprendimų. Čia, pavyzdžiui, galėtų būti „Lenko korta“ – dokumentas, patvirtinantis tapatybę. Mūsų kraštiečiams svarbu būtų

Mūsų kraštiečiams svarbu būtų turėti tokį dokumentą, kuris paliudytų, kad esame lietuviai.

turėti tokį dokumentą, kuris paliudytų, kad esame lietuviai. Tai labiau garbės reikalas. Reikalauti pilietybės – tai reikalauti labai daug. Galop etninės žemės – tai ne tik Punsko-Seinų-Suvalkų kraštas. Tokius sprendimus reikėtų priimti apgalvotai ir atsargiai.

2019-aisiais, Pasaulio lietuvių metais, taip pat bus minima Lietuvių Chartos 70 metų sukaktis, kaip ją pažymės Lenkijos lietuviai?

Pasaulio lietuvių metus švęsime kartu su visa lietuvių diaspora.

Kol kas planuojame Lietuvos Nepriklausomybės dieną, Vasario 16 d., koncertą skirti Lietuvių Chartos 70-mečiui. Liepos mėnesį mūsų krašto lietuviški teatrai dalyvaus festivalyje „Baltijos rampa“, kurį organizuos Lietuvos mėgėjų teatrų sąjunga kartu su PLB. Festivalis bus skirtas pirmo viešo lietuviško vaidinimo „Amerika pirtyje“ 120-osioms metinėms bei Pasaulio lietuvių metams. Stengsimės prisijunti prie kitų PLB organizuojamų renginių. Juk svarbiausia – bendradarbiavimas, ryšių palaikymas ir vienybė. Kur bebūtume pasaulyje, negalime pamiršti, kad mus jungia viena kalba, viena kultūra, viena istorija, viena žemė – Lietuva.

Dėkojame už atsakymus. ■